

TL: 225/2026

Ekološka reja prašičev

Reja prašičev v ekološkem kmetovanju temelji na načelih trajnostnega ravnanja z naravnimi viri, visoki stopnji dobrobiti živali ter upoštevanju naravnega obnašanja prašičev. Cilj ekološke reje je pridelava kakovostnih živil ob hkratnem varovanju okolja, zdravja živali in potrošnikov. Reja mora biti organizirana tako, da omogoča živalim izražanje njihovih naravnih potreb, kot so gibanje, ritje, socialni stiki in počitek v primernih razmerah. Ekološka reja prašičev v Sloveniji poteka v okviru zakonodaje Evropske unije, predvsem na podlagi Uredbe (EU) 2018/848 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov ter pripadajočih izvedbenih uredb.

Splošna pravila ekološke reje prašičev

Osnovno izhodišče ekološke reje prašičev je zagotavljanje pogojev, ki omogočajo izražanje naravnega vedenja živali. Prašiči so izrazito radovedne in inteligentne živali, zato ekološki sistemi reje predpisujejo večje bivalne površine, obvezno uporabo stelje ter reden dostop do zunanjih površin oziroma odprtega prostora, kadar to dopuščajo vremenske razmere in stanje tal. Takšni pogoji omogočajo gibanje, brskanje po tleh, socialne interakcije in naravno termoregulacijo, kar bistveno prispeva k zmanjševanju stresa in pojavnosti vedenjskih motenj. Reja mora biti organizirana v skupinah, razen kadar je zaradi zdravstvenih ali reprodukcijskih razlogov začasna ločitev nujna.

Poleg bivalnih razmer ima ključno vlogo tudi način krmljenja. V ekološki reji je dovoljena izključno uporaba ekološko pridelane krme, pri čemer se spodbuja domača oziroma lokalna pridelava in zaprt krožni sistem znotraj kmetije. Krmni obroki morajo biti prilagojeni fiziološkim potrebam živali v različnih fazah rasti, obenem pa ne smejo vsebovati gensko spremenjenih organizmov, sintetičnih dodatkov ali pospeševalcev rasti. Takšen pristop zahteva natančno načrtovanje, vendar prispeva k boljšemu zdravju živali in večji stabilnosti reje.

Prašič pridobi status ekološke živali, če je rojen in rejen na certificirani ekološki kmetiji ter je ves čas reja potekala v skladu s pravili ekološkega kmetovanja. Če kmetija prehaja iz konvencionalne v ekološko rejo, morajo živali prestati obdobje preusmeritve (24 mesecev), preden njihovi proizvodi lahko dobijo ekološki status. Praviloma mora ekološka kmetija kupovati živali iz drugih certificiranih ekoloških rej. Takšne živali ohranijo svoj ekološki status, če se nadalje redijo v skladu z ekološkimi pravili. Nakup živali iz neekoloških rej je dovoljen le pod določenimi pogoji in predvsem za namen vzpostavitve ali obnove črede. Iz neekoloških rej se lahko dokupi le živali lažje od 35 kg (vzpostavitev črede) oziroma samo do 20 % odraslih prašičev (obnova črede). V primeru, da je število živali manjše od pet pa lahko le eno žival na leto. V tem primeru preusmeritveno obdobje traja 6 mesecev.

Pogoji nastanitve

Nastanitev prašičev mora biti prilagojena njihovi starosti, teži in fiziološkemu stanju. Hlevski prostori morajo zagotavljati dovolj prostora za gibanje, počitek in hranjenje ter preprečevati poškodbe in stres. Tla ne smejo biti drseča, ležišča pa morajo biti suha, čista in udobna. Pomemben del nastanitve je uporaba stelje oziroma materialov za manipulacijo, kot so slama, seno, lesni sekanci ali drugi naravni materiali. Ti materiali omogočajo ritje in zaposlovanje živali ter prispevajo k zmanjšanju nezaželenega vedenja, kot je grizenje repov.

Svinje se redijo v skupinah, razen v zadnjem obdobju brejosti in v obdobju sesanja, v tem obdobju ima svinja možnost, da se prosto giblje v svoji ogradi. Svinjam se nekaj dni pred prasitvijo zagotoviti primerne pogoje za gradnjo gnezda, kar pomeni dovolj prostora in zadostno količino primerne materiala. Uporaba boksov za prasiatve je dovoljena le, če omogočajo gibanje in niso omejujoči v smislu trajne fiksacije živali.

V spodnji preglednici so navedene najmanjše velikosti zaprtih površin in zunanjih površin:

		Notranje površine (neto površina, na voljo prašičem, torej znotraj dimenzij, vključno s koriti, vendar brez hranilnic, v katerih prašiči ne morejo ležati)	Zunanje površine
	Najmanjša živa teža (kg)	m ² /glavo	m ² /glavo
Doječe svinje s pujski do odstavitve		7,5 na svinjo	2,5
Pitovni prašiči Tekachi, pitanci, mladice, plemenski merjasci	ne več kot 35 kg	0,6	0,4
	več kot 35 kg, vendar ne več kot 50 kg	0,8	0,6
	več kot 50 kg, vendar ne več kot 85 kg	1,1	0,8
	več kot 85 kg, vendar ne več kot 110 kg	1,3	1
	več kot 110 kg	1,5	1,2
Plemenske samice Breje plemenske svinje		2,5	1,9
Plemenski samci Merjasec		6 10, če se staje uporabljajo za naravni pripust	8

Vsaj polovica tal najmanjše velikosti zaprtih površin in zunanjih površin mora biti polna, kar pomeni, da ni izdelana iz rešetk ali mreže.

Vsi prašiči v ekološki reji morajo imeti dostop do zunanjih površin oziroma izpustov, ki so lahko delno tudi pokriti. Površine na prostem naj bodo privlačne za prašiče. Zasnovane morajo biti tako, da omogočajo gibanje, ritje in naravno vedenje živali. Na zunanjih površinah je treba zagotoviti zaščito pred neugodnimi vremenskimi razmerami, kot so sonce, veter, dež ali mraz. To se lahko zagotovi z naravno senco, nadstreški ali zavetji. Upravljanje zunanjih površin mora preprečevati erozijo tal, prekomerno onesnaževanje z gnojem ter degradacijo okolja.

Prehrana prašičev

Prehrana prašičev v ekološki reji predstavlja eno ključnih področij, ki neposredno vpliva na zdravje živali, proizvodne rezultate, kakovost mesa in trajnost kmetijskega sistema. V primerjavi s konvencionalno rejo je ekološka reja strožje regulirana, saj temelji na načelih naravnega kroženja snovi, visoke stopnje dobrobiti živali ter omejene uporabe zunanjih virov. Prehrana mora biti prilagojena fiziološkim potrebam prašičev v različnih fazah rasti in reprodukcije, hkrati pa mora izpolnjevati zahteve zakonodaje, ki velja v Sloveniji in Evropski uniji.

Prehrana prašičev v ekološki reji mora temeljiti na ekološko pridelani krmi. Krma mora biti kakovostna, uravnotežena in prilagojena potrebam posameznih kategorij živali (pujski, pitanci, plemenske živali). Krma mora v večini izvirati iz ekološke pridelave, vsaj 30 % iz lastnega kmetijskega gospodarstva, če to ni mogoče pa naj bo pridelana v sodelovanju z drugimi ekološkimi gospodarstvi iz lokalnega območja. Dnevni obrok se doda voluminozna krma, sveža ali posušena krma ali silaža. Krmni obroki morajo torej vsebovati zadostno količino vlaknin in omogočati normalno delovanje prebavnega sistema. Dodatki vitaminov, mineralov in drugih krmnih dodatkov so dovoljeni le, če so navedeni na seznamu dovoljenih snovi za ekološko pridelavo. Prepovedana je uporaba gensko spremenjenih organizmov in sintetičnih aminokislin.

Žita (predvsem ječmen) predstavljajo osnovni vir energije, medtem ko beljakovinske potrebe pokrivamo predvsem s stročnicami (bob, krmni grah, volčji bob...), krompirjevimi beljakovinami in mlečnimi stranskimi proizvodi. Zaradi omejene uporabe sintetičnih aminokislin je uravnoteženje beljakovin in esencialnih aminokislin, zlasti lizina, eden največjih izzivov v ekološki prireji.

Hranilne potrebe prašičev se bistveno razlikujejo glede na starost, telesno maso in proizvodno fazo. Novorojeni pujski morajo čimprej dobiti mlezivo, ki predstavlja vir nujno potrebnih hranil in je hkrati ključnega pomena za razvoj pasivne imunosti, ki jim omogoča zdravo rast in razvoj v danem okolju. Pri ekološki reji prašičev je predpisano minimalno 40 dnevno sesno obdobje pujskov. Odstavljeni pujski potrebujejo energijsko in beljakovinsko bogato, lahko prebavljivo krmo, saj je njihov prebavni sistem še nerazvit. V tej fazi so ključni kakovostni beljakovinski viri in zadosten vnos lizina za nemoteno rast. Pitanje rastočih in pitovnih prašičev mora biti vsaj dvofazno: v začetni fazi (30-70 kg telesne mase) z več beljakovinami, v končni fazi (70-120 kg telesne mase) pa z omejevanjem energije. Prašiči morajo imeti ves čas dostop do voluminozne krme. Prehrana plemenskih svinj mora omogočati dobro kondicijo, visoko mlečnost in dolgo življenjsko proizvodnjo, brez pretirane izgube telesne mase v laktaciji. Breje svinje potrebujejo zmerno energijsko krmo z več vlaknine, da se prepreči prekomerna zamaščenost, hkrati pa se zagotovi pravilen razvoj plodov. V času laktacije pa se potrebe močno povečajo (energijsko in beljakovinsko bogatejša krma), saj mora krma omogočiti intenzivno tvorbo mleka in ohraniti telesno kondicijo svinje.

Zdravje živali in veterinarski posegi

Zdravje prašičev se v ekološki reji zagotavlja predvsem s preventivnimi ukrepi, kot so izbira odpornih pasem, ustrezna prehrana, primerna gostota naselitve, čistoča prostorov in zmanjševanje stresa. Uporaba veterinarskih zdravil je dovoljena, kadar so naravne ali alternativne metode neučinkovite. Antibiotiki in druga kemično sintetizirana zdravila se lahko uporabljajo le po potrebi in pod nadzorom veterinarja. Po uporabi takšnih zdravil je treba upoštevati podaljšano karenco, ki je dvakrat daljša od običajne oziroma v primeru, ko ni predpisane karence, vsaj 48 ur. Takšen sistem spodbuja odgovorno ravnanje z zdravili in zmanjšuje tveganje za razvoj protimikrobne odpornosti, kar ima širši pomen tudi za javno zdravje. Rutinski preventivni posegi, kot so krajšanje repov ali zob, niso dovoljeni. Odstranjevanje izrastkov se lahko odobri le izjemoma, če so nujni za zdravje in dobrobit živali in ob ustrezni utemeljitvi ter predhodni odobritvi s strani MKGP.

Ekološka reja prašičev predstavlja trajnosten in odgovoren način živinoreje, ki temelji na spoštovanju naravnih potreb živali, varovanju okolja in zagotavljanju visoke kakovosti pridelanih živil. Takšen način reje zahteva ustrezno nastanitev z dostopom do zunanjih površin, uporabo ekološke krme in zagotavljanje dobrega zdravstvenega varstva s poudarkom na preventivi. Pomemben element ekološke reje je tudi sledljivost in dosledno vodenje evidenc, kar omogoča nadzor nad celotnim proizvodnim procesom. Posebno pozornost je treba nameniti tudi pravilom glede preusmeritve in nakupa živali, saj lahko le živali, ki so rejene v skladu z ekološkimi zahtevami, pridobijo ekološki status.

Z doslednim upoštevanjem vseh predpisanih zahtev ekološka reja prispeva k izboljšanju dobrobiti živali, ohranjanju naravnega ravnovesja in pridelavi kakovostnega mesa. Takšen način reje predstavlja pomemben del trajnostnega kmetijstva ter omogoča dolgoročno stabilnost in razvoj kmetijskih gospodarstev.

Vsa literatura je na voljo pri avtoricah prispevka.

Pripravili:

Dr. Tina Trebušak, univ. dipl. inž. zoot., KGZS – Zavod LJ

Manca Zaverl, mag. inž. zoot., KGZS – Zavod KR